

Şuşada ömrə bərabər gün - Fatehlərdən gələn məktub

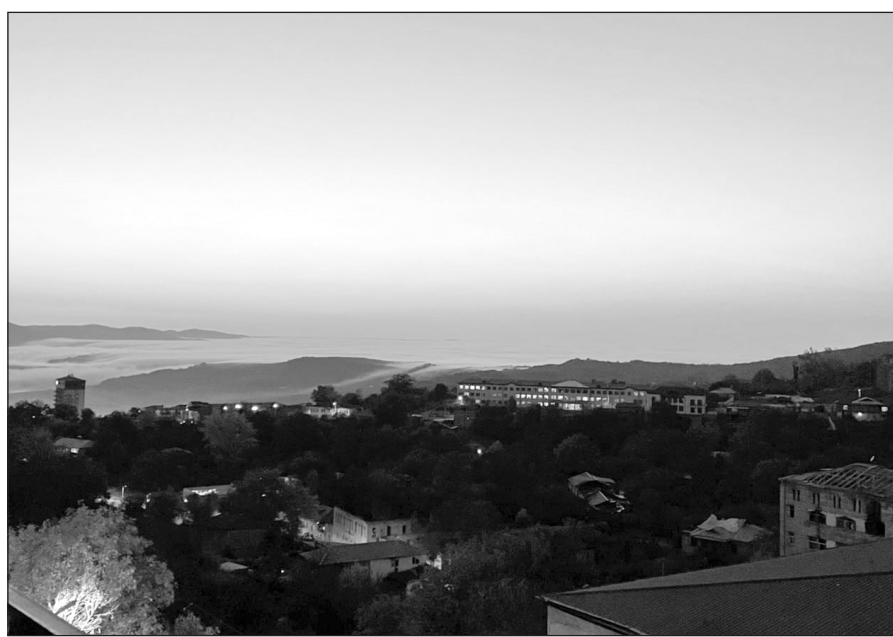
“Adını dağlara yazdım”- Şəhidlərdən gələn məktub

(əvvəli ötən sayımızda)

ŞUŞANIN QONAQLARI - ŞUŞA AŞIQLƏRİNƏ VƏFA BORCU

Otelin həyatında iki nəfərle qarşılaşdıq. Biri yaşlı kişidir, hiss olunur ki, hansısa ağır bir xəstəlik keçirib. Çox yavaş, xırda addımlarla yeriyir. Digəri, 50 yaşlarında olan kişi qoluna girib, yeriməyinə kömək edir, nəse danışır. Lap yaşlı adamın göz yaşlarını gördüncə onu bura gətirən səbəbin sadə olmadığını anlayıram. Jurnalist marağı üstün gəlir. Yaxınlaşıb söhbət edərim. Məlum olur ki, onlar 30 il öncə bu dağlarda, Daşaltı döyüşlərində şəhid olmuş Arif Əmiraslan oğlu Nəsimovun qohumlarıdır: “Arif 30 il öncə Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı Şuşa uğrunda döyüşlərdə həlak olub. Anası, atası bu günləri görə bilmədiyinə görə, biz gəldik, onun uğrunda öldüyü bu yerləri görək. Özündən sonra bir nişanə qalmayan şəhid balamız üçün gəlmişik bura”.

Həmin yaşlı kişi, 86 yaşlı Saday

Tarixə tarix yazanlar - Səma şəhərində bir gün

dayı Qazaxdan Şuşaya şəhid qardaşoğluna vəfa borcunu yerinə yetirməyə gəlib. 30 il sonra məzarı olmayan, nəşi tapılmayan şəhid Arifin qanının töküldüyü torpaqlara üzünü sürtməyə gəlib qoca əmi. Keçirdiyi infarktdan sonra danışmaq, eşitmək qabiliyyətini itirib. Amma ürəyi onu çəkib bu dağlara gətirib. “Əminim gəlmək istədi, gətirdim, bəlkə rahatlıq tapa ürəyi. Aylardır yataq xəstəsiydi. Şuşaya gətmək üçün ayaqlanıb. Bəlkə də son borcunu verməyə gəlib”, deyir Elman kişi.

Qəhər boğur məni. Şuşamız, sənin uğrunda neçə igidlər canından keçib. Burada həyatını qurban vermiş naməlum igidlər üçün bir ağı keçir içimdən, kimsə eşitməsə də ürəyim haray çəkir. Bir topa bulud da eşidir sanki ruhumun hiçqırtısını, kəsir başımız üstünü və göz yaşları kimi damlayır yağış.

Əzizim ulu dağlar,
Çeşməli sulu dağlar,
Burda bir igid ölmüş,
Göy kişnər bulud ağlar.

Şuşanı gəzərkən müxtəlif məkanlarda başında çox böyük Buxara papaq olan bir kişi ilə artıq neçə dəfə qarşılaşdıq. 45-50 yaşlı olardı. Yanında gənc bir oğlanla bizim kimi şəhəri

qarış-qarış gəzirlər. Şuşanın Gəncə qapısı deyilən girişində yenə qarşılaşırdıq. Daşların üzərində oturmaş, yolun o tərəfində qurulmuş erməni postlarına baxırdı. Başpapaqlı olan istilənib, əynindəki gödəkcəni çıxarırdı. Gənc ona deyir: - **Papağımı da çıxarsana. İstidi. Sən Allah, bu qədim papağı haradan alıb qoymusan başına?**

- Papaqla işin olmasın. Çıxartmaram o papağı. Onun hekayəsi var. Babam Şuşanın Papaqçılar məhəlləsində tanınmış papaqçıydı. Məşədi Abdülcabbar kişi. Şuşa alındandan sonra başına bir daha papaq qoymadı. Əhdi vardı ki, bu Buxara papağı bir də Şuşa alınan gün qoyacaq başına. Deyirdi ki, bu cür qalanı düşməne vermək qeyrətsizlikdi. Özü görmədi bu günləri, mən də papağımı başıma qoyub gəlmişəm. Ruhu sevsin deyər.

ŞUŞANIN HAVASINDAN DEMƏSƏM OLMAZ

Şuşanın havası həddən artıq dəyişkəndir. Bir gündə sanki bir neçə fəsil yaşayırsan. Şuşanın dağları o qədər əzəmətli, o qədər ucadır ki, onun başında yox, ətəyində duman var. Duman dediyimiz isə, yerə enmiş buludlardır. Dərələrdə bulud enir, düşünürsən ki, bu pambıq topasına baş vursam yuxılmaram. O dərədə səx duman yaranır. Lakin 2 dəqiqə keçmir

ki, yüngül meh dumanı qovur, hava aydınlanır. Cıdır düzündən dəraye boylandıq, dərə buludla örtülmüşdü deyər, görünməz oldu. Yağış başladı. Biz islanmamaq üçün avtomobilimizə sarı gedərkən yağış kəsdi, gün çıxdı, Cıdır düzündü göy qurşağı bəzədi. Yəni 200 addım atdıq, hava 2 dəfə dəyişdi. Cıdır düzündü bütün gözəlliyi ilə görmək üçün “Ay duman, gəl get bu dağlardan” demək əldə deyil. Dağlar səsimə səs verdi. Dumanını geri çəkdi, igidlərimizin əliyalın dırmandığı yalçın qayaları göstərdi. Cıdır düzündü kənarındakı qaya parçalarını, daşları da güllə izləri örtüb.

ŞUŞA ÇÖRƏYİ

- Şuşaya səfər edən hər kəs Şuşa çörəyindən bəh-bəhlə bəhs edir. Çörəkçi Qəzənfer dayıyla da tanış olduq. Qəzənfer Dadaşov bizi “Qala çörəyi” adını verdiyi sexinin yanında hörmətlə qarşıladı. Şuşa azad ediləndən 2 gün sonra o bura gəlib, işə başlayıb. “Tenderdə qalıb gəldim, Şuşa alındandan 2 gün sonra burdaydım artıq. Əsgərlərimizi çörəklə təmin etmək lazım idi. Amma ilk günlər tanış-bilişlərin əlindən işləyə bilmirdim. Hamı yalvarırdı ki, şəhərin görüntülərini atım onlara. İlk bir həftəni çörək bişirməkdən çox, şəkil, video çəkməklə məşğul idim.

İncimirdim də. Anlayırdım hamının Şuşaya olan həsrətini”. Qəzənfer dayının sexində bişən çörəklər əl boydadır. Yaxşı fikirləşib, artıq qalmasını, israf olmasını deyər. Bir neçə çörək də bizə hədiyyə edir, “Qala çörəyi”ndən. Bu çörəyin dadı bir başqadır, xəmiri Şuşanın suyundan yoğunlub deyər.

MXİTARYANIN XARABA QALMIŞ VİLLASI

Şuşada çox az sayda yeni tikili var. Onlardan biri də xaricdə yaşayan erməni futbolçu Mxitaryanın villasıdır. İndi bizim əsgərlərin döyüş postu olan bu villa ermənilərin postundan təxminən 300 metr aralıdadır. Villanın divarlarında salamat yer yoxdur. Şüşələr çiləklənib tökülüb yerə. Əsgərlərimiz həyətdə gəzişirlər, lakin bizi villanın ön tərəfinə keçməyə qoymurlar. “Hədəfə gəlsiniz, snayperlər buranı aydın görür” deyirlər. Şuşanın hər tərəfində bolluca qoz ağacları bitib. Bu villanın da həyatında bir neçə ağac var. Cavan bir əsgər bir torba qoz yığıb, onu qırmaqla məşğuldur. Hərəməzə bir ovuc uzadır. O qoz qırdıqca

cə çiyinə toxunub, “hər şey yaxşıdır, vallah, çox yaxşıdır, hələ daha da yaxşı olacaq” deyir. Ayrı-ayrı. Onlar uzaqlaşdıqca ürəyim sanki əl kimi uzanır arxalarınca. Onları mənə öz balam kimi doğma hiss edərdən, sevirdən bu duyğunun adı “Ana ürəyidir”, bütün anaların əvəzinə qucaqladım əsgər oğulları.

SÜBH DUMANI DƏRƏLƏRDƏ SÜRÜNÜR

Şuşada axşam saat 9-da komendant saati başlayır. İş dayanır, ələy ayaq çəkilir. Küçələrdə yalnız patrul maşınları, polisler və əsgərlər gözə çarpır. Yuxulamadan yatan şəhərin keşiyini çəkirlər. Çünki düşmən bir addımlıqdadır. İstənilən an hər cür tərribat törədə bilərlər. Gözümüzü yuxu tutmur. Soyulmasına baxmayaraq, otaqlara sığmırıq, balkondan Şuşa gecəsini dinləyirik. Qaranlıqda şüşələri qırılmış binalardan ara-sıra əsgərlərimizin səsləri gəlir. Dan yerinin zülmətini qırmızı bir şəfəq parçalayır. İlahi, sübh çağı nə gözəl olarmış. Gözlərimizə inana bilmirik. Sanki bulud sunamisidir, buluddan okeandır, ağaappaq buludlar örtüb Xankəndinin üzərini. Buludlar Şuşamıza baş əymiş. Şuşanın başı dumanlı filan deyil, burda buludlar bu möhtəşəm qalanın ayaqlarından öpür.

Günəş dağların arxasından deyil, bu ağ bulud dənizinin üzərindən doğur. Bu gözəlliyi təsvir etməyə dil yetməz, söz çatmaz. Şuşada səhər açılır. Hələ çox gözəl səhərlər açılacaq, hələ çox sabahlara “xoş gəldin” deyəcək gözəl Şuşamız.

Ayrı-ayrı saatı gəldi. Zaur Həsənov bizi yola salmağa gəlib. “Yenə gəlin, görməyə şad olarıq” deyir. Elə bizim üçün də onu yenidən görmək çox xoş olar. Şuşa bizə onun simasında yaxşı bir dost qazandırdı.

Vidaləşmırıq, eləcə dönüb geriye boylanıram. Bir daha gələcəyimizi bilirləm. Şəhərin yerləşdiyi sıldırım qayayı aşağıdan izləyincə bu şəhəri burda tikməyi ağıl etmiş Pənahəli xana da, bu alınmaz qalanı almaqla imkansız bacarmış igidlərimizə də, dövrün, zamanın nəbzini tutaraq, ən uyğun zamanda, ən çətin işi bacarmış dünya güclərinə meydan oxumuş Müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevə də təşəkkür edirik. Tarix durduqca, Şuşa yaşadığıca onların adları qoşa çəkiləcək, bu dastan dillərdən-dillərə düşüb əfsanə olacaq. Şuşa onların əsəridir. Biz isə, bu əfsanənin canlı şahidləriyik. Xoşbəxt insanlarıq.

İlhamə Rəsulova